

mindenki irányában — kivétel nélkül — a megérdemelt tisztelettel viseltessék.

Csak az nyújthat biztosítékot arra, hogy úgy a csendőr személye, mint a testület is viszont általános tiszteletben részesítettik: mert csak tisztelet szülhet tiszteletet.

Fenhéjazás, henczegés, gorombaság, bántalmazás iránti hajlam csak értelmiséghiányra mutatnak s így miveletlen egyéneknek tulajdonságai, miért is a csendőrnek minden tette és eljárásában, minden alkalommal megfelelő modor, értelmesség, tapintat és eszélyesség által kell kitűnnie.

Durva, csiszolatlan modorú, erőszakoskodásra hajlammal bíró egyén nem érdemli meg, hogy a »csendőr« nevet viselje, a testületben nem tarthatja fenn magát sokáig.

Az elmondottak szerint a hatóság, lakosság és csendőrség között való helyes érintkezésből kifolyó jó egyetértés lényegesen előmozdítja a szolgálat érdekeit, ezt ápolni s ennek zavartalan fentartására törekedni minden egyes csendőr, kiválólág pedig az altiszt és őrsparancsnokok, de főkép a tisztek kötelessége.

2. A szakasz-parancsnokság ajánlata alapján a szárnyparancsnokság által minden őrs részére egy őrsparancsnok-helyettes nevezendő ki, s e kinevezés alkalmilag parancsban a szárny területén kihirdetendő.

A helyettesül kinevezett egyén fontos ok nélkül át ne helyeztessék, s ha ez még is elkerülhetlenné válnék, helye ismét betöltendő.

Ezen helyettesekből választja ki a szakaszparancsnok az altiszteknek alkalmas egyéneket, kiknek megfelelő kiképeztetéséről gondoskodik. Minden szakaszparancsnoknak kötelessége altiszti állományát és egy megfelelő tartalékot is saját szakaszából fentartani

altishti állományának más szakaszoktól való kiegészítésére tehát ne számítsion; az altisztjelöltekről a szakaszparancsnok által előjegyzés vezetendő.

Oly őrsökön, a hol őrsparancsnok-helyettesnek alkalmas csendőr nincsen, ott egy csendőr csak ideiglenesen bizható meg ezen teendőkkal.

3. Az »őrjáratí beosztások« szerkesztése, — az őrsparancsnok és az őrsbeli legénység meghallgatása, valamint saját tapasztalatai és a térkép igénybe vétele mellett, — a szakaszparancsnok kötelessége.

Az e szerint szerkesztett őrjáratí beosztás, szolgálati úton a csendőrkerületi parancsnokságnak jóváhagyás végett felterjesztendő.

Ha a jóváhagyott őrjáratí beosztásban bármikor valamely változás, kiegészítés vagy éppen annak új szerkesztése kívántatik, a szakaszparancsnok legközelebbi szemléje alkalmával ennek indokoltságáról meggyőződést szerez és a szükséghez képest foganatositja a változtatást és ennek jóváhagyását kérelmezi.

A szakaszparancsnok kötelessége arra ügyelni, hogy az őrjáratí beosztásokba az illető őrsök minden tereptárgya felvéve legyen. Különösen figyelem fordítandó arra, hogy a szomszédos őrsök és szakaszok határai között egyes tereptárgyak vagy tereprészek az őrjáratí beosztásokból ki ne maradjanak; mert az ily esetleg kihagyott tereprészeket a csavargók és a kóbor cigányok mihamar menedékhelyül választják.

Minden egyes őrjáratí alapos és szabályszerű leportyázására a szükséges idő határozottan és lelkiismeretesen megszabandó, mert a mint annak elégtelen volta a szolgálat kárára irányul, ép oly káros a szükségesen felül a legkevesebbet is engedni, mivel tapasztalat szerint ép a felesleges időnek mikénti eltöltése szol-

gáltat okot a legtöbb szabály- és törvényellenes cselekmény elkövetésére.

Az őrzéstartók tartama a szolgálat helyes kezelésére lényeges befolyással lévén, rendes viszonyok között a 16 órától 24 óráig tartók bizonyultak legcélszerűebbeknek; mert a hosszabb ideig tartók az ember és ló erejét kimerítik, ezek tehát idő előtt elhasználnának. Rendes viszonyok között alig is követelhető, hogy a mondottnál hosszabb ideig ember szabályszerű, szakadatlan figyelem-, éberség- és tevékenységgel működjenek, mely kellékek nélkül pedig a szolgálat csak szinleg s így károsan kezeltek. Hol ellenben a terep és beosztási viszonyok hosszabb tartamú őrzéstartók alkalmazását elkerülhetlenné teszik, például a havason, ott a szabályszerűleg nyújtott pihenő által gondoskodva is van a testi és lelki erőnek a további szolgálatra való biztosításáról.

Rendes őrskörletnek az tekintendő, a mely legfeljebb négy őrzéstartóból áll és az őrzéstartók egyike sem haladja meg a 30 órás szolgálatot.

Az őrzéstartói beosztás másolata az őrsirodában keret alatt a falra függesztendő ki, annak eredetije pedig az állomás-szolgálati könyvben tartandó.

4. A különleges szolgálatokat teljesítő csendőröknek, ezen szolgálatukban töltött idő, a külszolgálati órák számába a következő mérvben számítandó be és pedig:

a) A kerületi és a szárnyparancsnokságoknál egész éjén át teljesített pénztárügyelet után 6 óra.

b) A szárnyparancsnokság székhelyén egy napon át teljesített laktanya-ügyelet után 8 óra.

c) A külszakaszparancsnokság székhelyén egy napon át teljesített laktanya-ügyelet után 4 óra és végre

d) A szárny- és szakaszparancsnokságoknál a nyomdánál alkalmazottak részére annyi óra, a hányat a nyomdán tényleg dolgoztak.

5. A járőrök találkozásai, a mennyiben és a hol szükségeseknek mutatkoznak, az egyes szakaszok területein belül a szakaszparancsnokságok által állapítandók meg és rendelendők el külön e célra az érdekelt őrsöknek kiadandó kimutatások alakjában, melyek érvényességük tartamára az őrs iróasztal-fiókjában őrzendők s csak érvényességük lejártával irattározandók.

A szakaszok területén belül az őrsök között az ily találkozások megállapításánál elvül veendő, hogy azok csak ott rendelendők el, a hol például kiterjedtebb tereprészek egy őrs által alaposan nem járhatók be, vagy az egyes őrsök között veszélyeztetett, vagy veszélyes területek és helységek vannak, vagy végül, ha egyéb szolgálati érdekek ezt követelik.

A szomszédos szakaszok őrseinek ily találkozásai — a két szakaszparancsnokság előleges érintkezése alapján létesült egyetértése folytán — szintén a fenti elvek szerint állapítandók meg.

Ugyanez áll a m. kir. és a m. kir. horvát-szlavon csendőrség szomszédos szakaszaira nézve is, míg a lajtántúli tartományok csendőrségével való ily találkozások iránt az intézkedések felsőbb helyről vett parancs folytán a csendőr-kerületi parancsnokságok által tétetnek meg.

A találkozási tervezetek eleve egy fél évre állapítandók meg és azon esetben, ha a találkozások étkezési pótlékkal volnának összekötve, jóváhagyás végett a csendőrkerületi parancsnokságnak terjesztendők fel.

Minden találkozáshoz — a felügyelet esetleg intézkedés céljából — felváltva egy altiszt rendelendő ki, s e találkozásoknak időnkénti ellenőrzésére a szárny- és szakaszparancsnokok is hivatvák.

6. Gond fordítandó arra, hogy minden őrs — az őrsparancsnokon s a helyettesen kívül — még 1–2 járőrvezetőül alkalmas csendőr felett rendelkezék.

A szakaszparancsnok kötelessége a járőrvezetői állásra alkalmasnak mutakozó csendőröket kiszemelni és kioktatásuk felől gondoskodni, tehát oda törekedni, hogy szakaszánál járőrvezetőkben hiány ne legyen.

A járőrvezetőről, valamint a járőrvezetői állásra alkalmasnak mutakozó csendőrökről a szakaszparancsnok által előjegyzés vezetendő.

Járőrvezetőknek csakis teljesen kifogástalan minősítvényű, megbízható és gyakorlati képzettségüknél fogva erre alkalmas csendőrök nevezhetők ki. Ezen kinevezett járőrvezetők — szolgálatban és azon kívül is — a járőrvezetői jelvényt viselik.

Oly őrsökön, a hol járőrvezetőnek alkalmas csendőr nincsen, mindaddig, míg az őrsre egy kinevezett járőrvezető beosztatik, a járőrök vezetésével egyes megbízhatóbb csendőrök bizandók meg ideiglenesen. Ez utóbbiak a járőrvezetői jelvény viselésére igénynyel nem bírnak, ilyennel tehát el sem láthatók, mert a járőrvezetői jelvény csakis a kinevezett járőrvezetők kitüntetése.

7. A csendőrök lehetőleg nyelvismeretük tekintetbe vétele mellett osztandók be az őrsökre s általában kötelessége minden csendőrnek az őrsre körletében divó főnyelvet — ha még nem bírná — mielőbb elsajátítani, miben a tisztek által ellenőrzendők s komolyan serkentendők, már azért is, hogy a legkedvezőtlenebb

körülmények között is a járőrnek egy tagja a lakossággal értekezni tudjon.

Az őrsparancsnokra a körletében dívó főnyelv elsajátításának kötelezettsége fokozottabb mérvben hárul.

8. Az őrs legénységét akként változtatni, hogy annak legalább fele része helyi és személyi ismerettel ne bírjon, a legritkább esetben igazolható. A szárnyparancsnokság a kötelezettség letelte előtt $\frac{1}{4}$ évvel a megmaradók és kilépők száma iránt kötelezők, illetve nyilatkozatok alapján magát megközelítőleg tájékozza és a kiegészítést, esetleg áthelyezések útján, ideje korán rendezze.

A legénység beosztásánál tekintetbe veendő, hogy születési vagy illetőségi, avagy oly helyek közelébe ne jussanak, hol polgári életükből kifolyólag tágasabb ismerettséggel bírnak, vagy esetleg szolgálatban voltak; nősoéknél tekintetbe veendő még a nő ezelőtti lakhelye és foglalkozása is.

Ez alatt azonban nem az értendő, hogy a csendőrök illetőségi helyüktől egészen távol eső helyekre helyeztessenek, hanem ha csak lehetséges, saját megyéjükben alkalmaztassanak, hol a nép szokásait, a helyi és személyi viszonyokat ismerik, tehát a közbiztonság terén bizonyára üdvösebben fognak működni, mint a teljesen ismeretlen vidéken.

9. Minden egyes őrs körletének térvázlatával látandó el; mihez a cs. és kir. földrajzi intézet által kiadott 1:75000 mérlében készült lapok onnan megrendelendők.*)

*) Lásd az 1895. évi R. K. 33. sz. (szabályrendeletek) 204 lapon kiadott $\frac{56.752}{I.}$ számú körrendeletet.

Ezen lapokból annyi ragasztandó össze, hogy a térképen az illető őrskörlete teljesen, és a szomszédos őrskörletek egy része is meglegyen. E térkép, melybe az őrskörlet határa színes írónnal berajzolandó, üveg alatt bekeretezve az iskola (legénységi) szobában falra függesztendő.

A térkép-olvasás, valamint az azon és azzal való tájékozás az altiszti iskolákban tanítandó és erre az őrskörlet legénysége is oktató.

A térképek az őrskörlet gazdasági átalány rovására a szárny által rendelendők meg, míg az őrskörlet térképeinek összeállítása és az őrskörlet lerajzolása a szakaszcsofőnök által, a térképeknek bekeretezése pedig szintén az őrskörlet gazdasági átalánya terhére fogantatandó.

10. Minden őrskörlet községenként füzetekből álló, az őrskörlet minden irányú viszonyairól pontos és részletes két előjegyzési könyv vezetendő.

Ezen előjegyzési könyv egyik példányát az őrskörletcsofőnök tartja nyilván, míg a második példányt — az előbbeni nyomán — az őrskörletcsofőnök helyettese, vagy pedig egy jó írással bíró csendőr egészíti ki.

Külszolgalatba a járőrvezető az egyik előjegyzési könyvből annyi füzetet visz magával, a hányban a leportyázandó őrjárat leírva van.

11. Minden altisztől és csendőrtől méltán elvárható, hogy magát egy zsebkönyvvel és pecsétnyomóval lássa el s azokat szolgálatba mindig magával vigye.

12. Foglalkozás ideje alatt a laktanyából való minden felesleges kijárat tilos.

Az őrskörletcsofőnök teendőit lehetőleg úgy osztsa be, hogy — ha külszolgalatban nem áll — az őrskörleten az oktatást személyesen vezesse, időnkint pedig a

másodaltiszt által személyes felügyelete alatt vezetesse. Csak halasztást nem tűrő teendők igazolhatják a laktanyának az őrsparancsnok által a foglalkozás ideje alatt való elhagyását.

13. Elvül tekintendő, hogy mindazon két éven felül szolgáló csendőr, ki megtakarított pénzzel nem rendelkezik, rosszul gazdálkodik s hogy ebbeli eljárásának valamely részét homály fedi.

Rendezetlen pénzviszonyok között levő altisztek vagy csendőrök megbízhatóknak nem tarthatók; ily egyének előbb-utóbb tönkremennek.

Minden előljáró, különösen azonban az őrs- és szakaszparancsnokok alárendeltjeiket az okszerű takarékosagra serkentsék, — a nélkül azonban, hogy bennök a kapzsiság iránti hajlamot felébreszszék, — mert csak az okszerű takarékoság képezi az erkölcsös életnek egyik főoszlopát.

Húsz forintnál nagyobb összeget a csendőrnek magánál, szekrényében vagyládájában tartania nem szabad; az ezen összegen felüli pénzét legcélszerűbben valamely posta-takarékpénztárba helyezheti el.

14. Ha az őrsön mulasztás, rendetlenség, kihágás vagy egyéb bajok fordulnak elő: a hiba oka a legtöbb esetben az őrsparancsnok személyében keresendő; mert a tapasztalat teljesen igazolta és bebizonyította, hogy egy rendszerető, pontos, erkölcsös, szorgalmas és tapintatos őrsparancsnok alatt az őrs állapota minden viszonyok között jó, míg egy könnyű gondolkozású, hanyag, tapintatlan és rest parancsnok alatt az őrsön a legjobb legénység is elromlik s előbb-utóbb fejetlenség és rendetlenség tör ki az őrsön.

Minden őrsparancsnok kötelessége alárendeltjeinek úgy a polgári életben, mint a katonai vagy csendőr-

ségi pályán tanusított magatartását, minden jó és hátrányos tulajdonságait, összes büntetéseit, egyszóval személyi viszonyait teljesen ismerni; mert csak akkor lesz képes alárendjeit helyesen vezetni és oktatni.

I.

A csendőr személyes magatartása.

1. A csendőrnek magatartása minden irányban és minden viszonyok között komoly és katonás legyen, mely tulajdonságok az altisztektől fokozottab mérvben követeltetnek.

2. A csendőr szolgálaton kívül is bárhol jelenjen meg, ép úgy tekintse magát, mint minden más tisztességes ember; nincsen tehát arra feljogosítva, hogy bárki irányában henczegjen, vagy parancsoló és sértő modort, esetleg erőszakoskodást alkalmazzon, hanem a már hangsúlyozott értelmességénél, valamint állásánál fogva is határozottan megköveteltetik, hogy magát mindenki irányában előzékenyen, tisztességesen és önérzetesen viselje.

3. A bőbeszéd, az üres fecsegés nem egyezik meg a katonáéval, de még kevésbé a csendőr állásával: »keveset beszélni, sokat tenni« legyen jelszava minden csendőrnek.

A csendőr ne legyen ennek folytán közlékeny, hanem minden szavát, nyilatkozatát eleve jól fontolja meg s a közönséggel, jelesen idegenekkel szemben legyen tartózkodó; tréfáló, helytelen, gondatlan beszédet pedig egyáltalában ne folytasson.

Minden szava, állítása komolyságra mutasson s legyen teljesen való; akár hatóság, akár előljáró előtt

tett jelentése megdönthetlen igazságon alapuljon és különösen események feljelentésekor mindig kiemelendő általa, vajjon a jelentett ügyet saját maga hallotta vagy látta-e, vagy csak mások közlése folytán jutott annak tudomására.

4. Politikai vitatkozásokba vagy hasonnemű fejtegetésekbe és szolgálati vagy ezt érintő ügyeknek, különösen avatatlanok előtti megbeszélésébe bocsátkozni, valamint bajtársiatlan nyilatkozatokkal a jó egyetértést zavarni szigoruan tilos.

5. Előljáráóktól vett kérdésekre katonás rövidséggel értelmesen felel, rendreutasítások alkalmával minden mentegetést mellőz s a vett kifogásokat jövőre nézve irányadókul veszi.

6. Kávéházak és korcsmák látogatása esetén csak tisztességes ily helyiségeket keres fel s itt is csak jó társaságban forog, a legilledelemesebb magaviseletet tanusítja.

Alsóbb rendű ily helyiségek látogatása, miután a csendőr az ott megjelenő népség minden sértegetésének esetleg megtámadásának is ki van téve, mellőzendő.

De tisztességes helyeken is sokáig tartózkodni, esetleg egész éjen át vesztegelni vagy épen zajosan mulatni, a csendőr állásával össze nem fér.

Korcsmában való mulatás czéljából — kivéve tisztességes nyilvános tánczvigalmakat, színházi előadásokat, zene- és dalestélyeket vagy egyéb hasonló szórakozásokat — kimaradási engedély megadásának nincs helye.

7. Korcsmai záróra betartása a csendőr-legénységre is épen ugy kötelező, mint bármely más polgári egyénre. A záróra betartására figyelmeztető községi közeggel kikötni tilos.

8: Csöcselék-néppel vagy korhely egyénekkel bárhol nyilvánosan megjelenni és általában az ily egyénekkel való minden érintkezés a csendőr állásának méltóságát sérti, ez tehát nem türendő.

9. Sétálás alkalmával a csendőr dohányzáshoz kizárólag szivart használ; korbáccsal vagy pálczával járni, kutyát tartani vagy magával vinni tilos.

10. Közös sétálás alkalmával is mindig a szolgálat érdeke tartandó szem előtt és éber figyelemmel kísérendő ekkor is minden előforduló esemény, vagy gyanus jelenség s minden ez irányban tett észlelet, — a tárgy fontosságához képest — a sétának esetleg azonnali beszüntetésével — az őrsparancsnoknak jelentés teendő. (Lásd csend. szolg. utasítás 33. §-át.)

II.

Egészség ápolása, orvosi vizsgák megtartása.

1. Minden őrsparancsnoknak kötelessége a fölött őrködni, hogy alárendelt legénységének egészsége ép-ségben tartassék, mihez a test tisztántartása s a fehérnemű gyakori változtatása is egyik főkellék.

Beteges kinézésű vagy látszólag szenvedő egyén az orvosnak előállítandó.

2. A mely őrsállomáson honvéd, közös hadseregbeli vagy a vizsgálatot elvállalt polgári orvos létezik, ott az orvosi vizsga megtartására nézve a laktanyaszabályok 7. §-a mérvadó.

A hol az őrsállomáson orvos nem volna, ott — magától értetőleg — rendes orvosi vizsga meg sem tartható; ily állomásokon elegendő, ha a legénység

minden 2—3 hónapban vizsgáltatik meg orvosilag, mely vizsgálatok azonban csak alkalmilag, t. i. járőröknek szolgálati kivezénylése alkalmával veendő foganatba, mert kizárólag orvosi vizsga megtartása céljából — kivéve előfordult megbetegedést — járőröket kivezényelni nem szabad.

3. Miután az orvosi vizsgák megtartásáért az illető polgári orvosok nem díjazhatók, ennél fogva a szakasz- és őrsparancsnokoknak teendője, jó modorral és előzékenységgel az orvosokat ezen szolgálat teljesítésének elvállalására megnyerni.

4. Minden a legénység között előforduló gyengélkedés az őrs részéről csak az eseményi jelentésben jelentendő be.

Ott a hol orvos nem áll rendelkezésre, a gyengélkedő csak 3 napig maradhat az őrsön, negyed nap pedig megfelelő gyógykezelés végett a legközelebbi, s e célból a szárnyparancsnokság által minden őrs részére már eleve megjelölt kórháznak adandó át.

Ha azonban az orvos a kórházi gyógykezelést nem tartaná szükségesnek, úgy a gyengélkedőnek az őrsön 8 napig (beleértve a 3 napi gyengélkedést) való maradhatását a szakaszparancsnok engedélyezheti, míg az esetleg azon felüli idő engedélyezése a csendőr-kerületi parancsnokságot illeti, mely célból oda felterjesztés teendő.

Az őrsön való gyengélkedés folytán a kincstárt költség nem terhelheti, minden csendőr tehát a gyengélkedése ideje alatt felmerült összes gyógykezelési költségeket sajátjából tartozik fedezni, vagy — ha erre nem hajlandó — kórházba szállítandó.

5. Bujakór betegséget vagy ily tüneteket észlelő egyének kötelesek ezt, az azonnal foganatba veendő orvosi gyógykezelés végett, haladéktalanul jelenteni s

egyszersmind a ragály továbbterjedésének meggátlása szempontjából lehetőleg ama nőszemélyt is megjelölni, kitől eme betegség rájok háramlott.

Azon csendőr, ki az előbb mondottakat megtenni elmulasztja, mindig felelősségre vonandó.

6. Fürdés czéljából rendszerint az összes szolgálatmentes legénység — az őrsparancsnok vagy helyettese vezetése alatt — együtt megy a hatóság által kijelölt fürdőhelyre.

Az illem követelményeinek megfelelőleg a legénység fürdés alkalmával úszónadrágot vagy gatyát használjon.

III.

Ruházat.

1. A ruházat tisztasága, jókarban és rendben tartása felett örködni, minden rendű előljárótól és minden körülmények között határozottan követeltetik.

Pecsét, zsirfolt vagy egyébként talált szeny esetén az illető csendőr azonnal, ismétlés esetén ugy ez, valamint a kellő felügyeletet elmulasztott őrsparancsnok is felelősségre vonandó.

2. A csizmák fejbőre vaselin zsiradékkal nyáron hetenkint egyszer, télen pedig a szükséghez képest akként kenendő be, hogy mindig puha legyen s így a csendőr lábát ne sérthesse.

3. A csendőr ruházatának — legyen ő akár szolgálatban, akár otthon a laktanyában vagy szabadságon stb. — mindig kifogástalan tiszta, jó állapotban kell lennie.

4. Minden egyes ruházati darabon a tulajdonos nevének olvashatóan — lehetőleg a szárny bélyege alatt — fel kell írva lennie. A fehéremű megfelelő jegyzéssel látandó el.

A zubbonyokon azonban a név nem lévén ily módon beírható, az a zubbony 3-4-dik gombjai közötti távolság hosszának megfelelő 2 ctm. szélességű fehér vászon darabra irandó vagy nyomandó s az említett gombok között a bélésvászonra varrandó.

5. A ruházaton észlelt minden legkisebb feshés vagy szakadás azonnal kijavítandó, mert ruhát nem teljes jó állapotban viselni, szekrényben vagy bárhol is elhelyezni, tilos.

6. Oly öltözeti és felszerelési cikkek, melyek többé már nem javíthatók, a szárny- vagy szakaszparancsnok által szemlén történendő kiselejtítésig — az őrparacsnok engedélye folytán, ki előzőleg minden ily öltözeti darabot megvizsgálni tartozik, a laktanya kamarájában megfelelően elhelyezve s a tulajdonos nevével ellátva, elkülönítve őrzendők meg.

Szakasz- és szárnyállomásokon a hasznavehetetlen öltözeti és felszerelési cikkek kiselejtítése az őrsszemléig nem halasztandó, hanem a kiselejtítés a szükséghez képest a hét egy meghatározott napján a kihallgatásnál foganatosítandó.

A kiselejtített ruházat az illető szárny- vagy szakaszparancsnok által okvetlen és olyformán hasítandó darabokra, hogy azt mint egészet használni többé ne lehessen, de a posztó és a vászon darabok foltnak még felhasználhatók legyenek.

7. Az író- és ruhaszekrények málházására nézve az A) mellékletben foglalt határozványok mérvadók. A) melléklet.

Minden csendőr és az őrsparancsnok részére egy teljes díszöltözet, mely áll:

1 darab dolmány,

1 » kalap,

1 » posztónadrág,

1 pár keztyű,

1 darab nyakravaló,

1 » jelsípszinór és

1 » kardbojtból, az őrs ruhaládájában — mely-

ben más egyebet tartani nem szabad — megfelelő nagy zöld vászondarabba akként csomagolva, hogy az összegyűrődés mellőztessék, őrzendő meg; a kalapok nem csomagolva, legfelül helyezendők el. A láda kulcsa az őrsirodában az íróasztal állványának oldalán szegre akasztva tartandó.

Ezen díszruházat, ha használat által ez úgy is meg nem történt, legalább minden 14 nap az illető tulajdonosnak szellőztetés végett kiadandó s ennek megtörténtével ismét beveendő.

Elvül szolgáljon, hogy díszruházatul mindig a legutóbb kezelt, legújabb darab helyeztessék el, nehogy az ott tartott darabok heverés által veszítsenek minőségükből.

Ezen ruházat az illetőnek csakis díszben való kivonuláskor, egyéb ünnepélyes alkalmakkor, és ünnep- és vasárnapokon, — utóbbi esetben azonban csak akkor, ha az illető egyéb tisztességes ruhával nem rendelkeznek — adandó ki s használat után teljesen tiszta, kifogástalan állapotban ismét megőrzés alá veendő.

8. Helyes tömeggazdálkodás mellett oda kell törekedni, hogy minden két éven felül szolgáló csendőr egy nyári, egy téli köpeny, egy dolmány, 2 kalap, 3 zubbony, 3 pantaló e között egy nyári és egy hasz-

nált pantalóból készült csizma nadrággal, továbbá 6-6 darab, akár a tömeg, akár pedig a sajátjából szerzett ing, gatyá, zsebkendővel, 6 pár nyári és 4 pár téli kepczával; továbbá két pár téli és ugyanannyi nyári csizmával vagy czipővel ellátva legyen.

Lovas csendőrnél e ruha kiszabat csak annyiban változik, hogy a lovas csendőr 2 pantalló és két bőrös nadrággal legyen ellátva.

9. Hadapródok kivételével a legénységi állományhoz tartozók közül senkinek sincsen joga magának a rendszeresítettnél finomabb anyagból bármily öltözéki cikket csináltatni és viselni, miért is minden ilyen előtalált, szabályellenesnek tekintendő cikk a szemlélő előljáró által elkobzandó és megőrzés végett a szárnyparancsnokságnak beszolgáltatandó.

10. Kivételesen megengedtetik magán (extra) sapka, fehérnemű, czeluloid csillag, nyakszegély és magán csizma vagy czipő viselése, de két utóbbi csak oly feltétellel, ha a magas sarok és hegyes orr mellőztetik, ellenkező esetben ezek is elkobzandók. Ezen öltözeti cikkek úgy szolgálatban, mint azon kívül viselhetők.

Lakbőrből készült szíjazat és selyemből készült csillagok beszerzése és viselése tilos.

11. Az összes ruházat testmérték szerint készül, annak a csendőr testéhez illőnek s jelesen a dolmány és zubbony ujjainak és aljrészeinek megfelelő hosszúaknak, a köpeny hosszának pedig olyan-nak kell lenni, hogy az a derékszíj felvétele után is a gyalog csendőrnél legalább 10 cm-re, a lovascsendőrnél pedig 25 cm-re a térden alul érjen.

Ha a csendőrnek kiszolgáltatott ruha testéhez nem találna, ezt elfogadni nem szabad s az ily ru-

házat — a hiány megfelelő bejelentése mellett — az őrsparancsnok által a szárnyhoz a szárnyszabó által leendő kijavíttatás végett visszaküldendő; mely eljárás akkor is gyakorlandó, ha esetleg elnézésből a beadott helyett más vagy esetleg be sem adott czikk érkezék a csendőr részére.

A próba csendőrnek kiadott becsült ruhadarab is — ha egyébként szükséges — tömegvagyonak terhére, testéhez átalakítandó.

12. A szárny által már felszerelt pr. csendőröknek a kerület székhelyén az első kiképzés alatt ruházati cikkek nem adhatók ki. Hasonlólag nem szabad az altiszti tanoncokat kiképzésük alatt a rendes félévi beadvánnyal kért ruha és felszerelési cikkeken kívül bármiféle ruhaneművel ellátni.

Sem a pr. csendőröknek, sem pedig az altiszti tanoncoknak ruháját a tanosztályban testhez igazítani, vagy azon bárminemű változásokat vagy átalakításokat tenni nem szabad; hanem ha ez irányban hiányok merülnek fel, azok a tanosztály-parancsnok által, az illetékes szárnyparancsnokságnak bejelentendők, mely a hiányokat említett legénységnek a szárnyhoz történt bevonulása után, a szárnyszabó által helyre hozatni tartozik.

A tanosztályba vezényelt legénység ruházatán tehát csak javításokat szabad eszközölni, a melyek sürgősen és feltétlenül szükségesek, mint például a foltozás, csizmatalpalás és sarokjavítás.

13. A ruházaton előforduló pecsét és zsirfoltok tisztításához minden őrsön, közös használatra, jó házi szappan és tiszta szesz tartandó készletben és pedig oly helyen, hogy mindenki könnyen hozzáférhessen.

A tisztító szerek a közgazdálkodás rovására szerzendők be.

14. Valamint szabályellenes és meg nem engedhető, hogy a csendőr túlságos nagy és feltűnő tollbokrétát viseljen, ép oly szegényes és meg nem engedhető, hogy ezen bokréta csak néhány kuszált tollból álljon; miért is minden csendőr kötelezendő a bokrétakötést elsajátítani, megfelelő tollkészlettel rendelkezni és időről-időre a bokrétát akként újítani, hogy az mindig csinos legyen.

A tollbokréta lapos ív alakban legyen kötve és úgy illesztendő a kalapra, hogy a tollbokréta legmagasabb része a kalap teteje fölé 6—10 cm-terre emelkedjék, míg annak vége a kalap karimán alól le ne lógjon.

Minden csendőr és altiszt két tollbokrétával rendelkezzen.

15. A csendőrök magántulajdonát képező zárt ládák vagy bőröndök a tulajdonos nevével ellátva, a kamarában vagy ilyen nemléteben kivételesen a padláson őrzendők megfelelő rendben.

16. Az erre meghatározott helyeken kívül, habár csak rövid időre is, kincstári ruhát vagy egyéb felszerelési cikket tartani nem szabad.

17. Álló ruhafogasokon a ruha vagy egyéb felszerelési cikkek csak addig tarthatók a meddig az takarítás vagy szárítás céljából szükséges.

A szennyes ruha — a közgazdálkodásból beszerzendő — zárható ládában a kamarában vagy a padláson tartandó.

Az összes kincstári ruházat és felszerelés — a láb-beli kivételével — okvetetlen a legénységi szobákban az erre rendelt szekrények, fogasok, ládákban stb. helyezendő el.

18. Ha a csendőrnek két köpenye van, ezek a fogas két egymás mellett levő szélső bal szögeire akasztandók.

A kalapok és sapkák a ruhafogas polczán tartandók.

19. A lábon nem levő csizmák és czipők, a hol megfelelő kamara vagy üres szoba, esetleg más száraz helyiség áll rendelkezésre, ott tartandók tisztán és megfelelő rendben.

A levetett csizmák vagy czipők lefekvéskor az ágy láb részének közepe elé állítandók.

20. Óralánczot, ehhez való függelék, gummi vagy egyéb zsinórt a ruhán vagy ez alól kilátszóan viselni, mint szabályellenes, nem engedhető meg.

21. A kincstári ruházatból bármit is és bárkinek adni, eladni vagy bárkivel cserélni, szigorúan tilos; visszaélések elkerülése céljából ép úgy tilos a csendőröknek, a testületből bármi módon fogyatékbá jött egyénektől kincstári ruházati és felszerelési czikkeket vásárolni.

22. Az aprólékos kézi szerek beszerzésének biztosítását illetőleg a szárny gazd. kez. ut. 94. §-a intézkedik.

IV.

Fegyverzet, felszerelés és lőszer.

1. Már ama elvitázhatlan tény, hogy a csendőr élete s biztonsága számos esetben kizárólag fegyverzete kifogástalan jó állapotától függ, önkénytelenül arra kell, hogy ösztönözzön minden csendőrt, mikép ez irányban hanyagságot ne tanusítson; a ki tehát e tekintetben mégis hanyag, az könnyelmű és megbizhatlan.

2. A fegyver lövésre, a szurony pedig — a fegyverre mindig pontosan felillesztve — szúrásra, a kard végül — pengéje szintén keményen a markolatba beékelve — szúrás és vágásra szolgál és az e szerinti czélokra mindig alkalmas legyen.

Ha a szurony a fegyveren kissé mozog, — az hiányosságnak nem tekinthető; a kevésbé mozgó szuronyok tehát igazítás alá nem vonandók.

3. Az összes fegyverzet épsége és jókarban tartásáért minden egyes csendőr személyesen — esetleg fenyítés terhe alatt — felelős; ügyetlenség, hanyagság, vagy épen rosszakaratból eredő — a fegyverzet és felszerelésen észlelt — hiányokért pedig a mellett még kártérítéssel is tartozik.

4. A tárkarabély csövének csiszolása és újítása tekintetében az 1896. évi márczius hó 6-án $\frac{12.782}{XVI-96}$ szám alatt kelt honvédelmi ministeri rendelet intézkedik. A forgópisztolyok csöve egyáltalában nem csiszolható vagy ujítható, mert ezek csöve már új állapotban is oly tág, hogy egyszeri csiszolás vagy újítás a csőfuratot annyira kitégítaná, hogy a forgópisztoly biztos lövésre többé alkalmas nem volna.

5. A kardpenge éle, hegyétől számított $\frac{2}{3}$ résznyire lefelé, fokéle pedig szintén a hegyétől számítva húsz centiméterre mindig éles legyen, mely élesítés egy megfelelő finom reszelővel foganatosítandó.

6. A tárkarabély és forgópisztoly megtöltésére és kiürítésére vonatkozó, a laktanya-szabályok 10-ik pontjában foglalt határozmányok szigorúan szem előtt tartandók, e műveleteknek mindig oly helyen kell történni, hogy esetleg véletlen elsülés által senki meg ne sérülhessen.

Szobában vagy más lakott helyen ezt eszközölni tilos, kivéve éjjeli időben, a midőn az őrsparancsnok a fegyverek kiürítését, az őrsirodában is, fal felé fordított fegyverekkel, elrendelheti.

Minden, akár nappal, akár éjjel történendő eligazítás vagy bevonulás alkalmával a megtöltésnek vagy kiürítésnek — felelősség terhe alatt — mindig az őrsparancsnok vagy ennek távollétében helyettese személyes jelenlétében kell történnie.

7. A fegyverrel való minden játszás, pajkoskodás, vagy annak — különösen töltött állapotban való — mutogatása szigorúan tilos.

8. Minden, nem szolgálati eljárás által igazolt lövöldözés, fenytetés terhe alatt tilos.

9. A fegyvercső torkolatát akár szolgálatban, akár a laktanyában, vagy bármikor is, soha semmi szín és ürügy alatt sem szabad bedugaszolni vagy betömni, miért is az ezen határozvány ellen vétők már az első alkalommal is felelősségre vonandók.

10. Minden szombat az őrsparancsnok által részletes fegyver-, ruha- és szerelékvizsga tartandó.

11. A fegyverek rozsdamentességét biztosítandó, a szolgálatba induló járőr kötelessége »Vaseline« zsiradékot, továbbá egy posztódarabot és vászon törlőrongyot magával vinni.

A zsiradék jól bedugaszolt üvegecskében a fentemlitett tisztító eszközökkel egy göngybe csomagolva és zsineggel átkötve a járőr-táskában viendő.

12. A tárkarabélyagyak kimélésére és tisztán tartására a legnagyobb gond fordítandó.

A fegyverágy fénymázolása szükség szerint megújítandó. A fénymázoláshoz szükséges fénymáz készi-

tése és a fénymázolás mikénti foganatosítása a B) mellékletben foglaltatik.

B) melléklet

Szárítás végett az ágyat nem szabad a napra sem pedig fűtött kályha közelébe állítani, mivel a fa megvetődne és repedéseket kapna.

13. A gyalogszendőr szíjazata — a tölténytáska kivételével — mindig fénymázolva (lakkozva) legyen.

A tölténytáska feketére festve homályos fényű legyen, mely célból a tölténytáska olajos ronggyal gyakran bedörzsölendő.

A járőr-táska, valamint annak hordszija, por és más mocsoktól megtisztítva, kevésbé olajos posztóval, vagy ronggyal homályos fényesre dörzsölendő.

A szíjazat fénymázolásához szükséges fénymáz (Lakk) előállítása s a fénymázolás mikénti foganatosítása a B₁) mellékletből kivehető.

B₁) melléklet.

14. A lovas csendőrnél csak a szuronyhüvely, a tábori kulacs és a köpenyszíj fénymázolandó, az egyéb szíjazat természetes bőrszínében meghagyandó, mindazonáltal tisztán és jókarban tartása szintén szigorúan követeltetik, miért is az időnként a nyeregszappannal akként veendő gondozás alá, hogy szép barna színű legyen.

15. Miután az új állapotban kikezelt szíjnemű igen zsiros s ily állapotban való hordásnál a ruházatot igen bepiszkolná, az a használatba vétel előtt a ruhát érintő oldalán mindig előbb zsirtalanítandó, azaz oly eljárás alá veendő, hogy a zsir rajta többé ki ne üssön.

A zsirtalanítás eszközlését a C) melléklet magyarázza.

C) melléklet

16. A szíjazat a kincstár tulajdonát képezi, annak kimélése minden csendőrnek kötelessége s így minden igazolatlan rongálásért a csendőr kártérítésre szorítandó.

A szíjazatot szükségtelenül lyukasztani határozottan tilos; szükség esetében ezt kizárólag az őrsparancsnok és csakis lyukasztó vassal eszközölheti, mely lyukasztó vas minden őrs részére a gazdasági átalányból beszerzendő.

17. A tölténytáskában minden csendőr 15 darab éles töltényt hord magával szolgálatban; ezek szám szerinti pontos és sértetlen megőrzése minden csendőrnek kötelessége lévén, elveszett vagy hanyagsága folytán alakjában megrongált, esetleg jogtalanul elhasznált minden töltényért nemcsak kártérítéssel tartozik, hanem a körülményekhez képest még szigorú fenyítés alá is vonandó.

18. A fennebb jelzett kézi lőszerkészleten kívül minden altiszt és csendőr után (rendszeresített létszámot véve tekintetbe) az őrsnek még 15 darab éles töltény tartalék-készletül úgy szolgáltatandó ki, hogy ezen tartalék-készlet a kettős zárú őrspénztárban őrzendő meg s csak rendkívüli szolgálat-teljesítés alkalmával osztandó ki a legénységnek.

Ezen tartalék-lőszerkészlet a csendőr áthelyezése esetén is mindig teljes számban az őrsön marad.

19. A lovas csendőr a forgópisztolyhoz tartozó 12 darab éles töltényt szolgálaton kívül a pisztolytokon levő tartályban helyezi el.

Minden lovas altiszt és csendőr után tartalék-készletül még 6 darab éles töltény szolgáltatandó ki, melyekkel a 18. pont szerint bánandó el.

20. A rendes évi czéllövészet alkalmával, mely a szakaszparancsnok által, minden további parancs bevarása nélkül, tekintetbe véve azonban a mindenkori szolgálati és közbiztonsági viszonyokat, tavasszal kezdendő meg, mindig a legénységnél használatban

volt töltények lövendők el, az így eltüzelték a tartalék-töltényekből pótolhatják, utóbbiak pedig a szakaszparancsnok által a teljesen ép készletből egészítendő ki.

Az ezen céllovészethez szükséges fejenkénti 12 darab töltény minden év elején, a szárnyraktárból a szakaszparancsnokságoknak kiadandó.

21. A céllovészet mindenkor feltüzött szurony-nal gyakorlandó.

A céllovészet eredménye következőképpen osztályozandó: 1—4-ig össztalálat »ki nem elégitő« 5—8-ig »jó« és 9—12-ig »igen jó«.

A kimutatások ürlapjai a szakaszparancsnokság által a kézi sajtón készítendő, esetleg pedig nyomtatott ürlapok szerzendők be.

22. A céllovészetnél, mely minden év október végéig okvetlen bevégezendő, »a m. kir. csendőrségi fegyverutasítás« 8. illetőleg 17—22-ig terjedő §-ai értelmében járandó el s célzáblául kizárólag az ott kijelölt alak használandó.

23. A céllovészet eredményéről örsönként a D) D) melléklet melléklet szerinti kimutatás szerkesztendő, az két példányban a helyszinéről a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő be, honnan egy példány a csendőr-kerületi parancsnokságnak felterjesztetik, a másik példány számadási okmányul a szárnynál visszatartatik.

24. A forgópisztolylyal évente 12 darab töltény tüzeltendő el fejenként céllovészeti gyakorlatul és pedig lóhátról 15—20 lépésnyi távolságról az egész alak-célzáblára.

25. Próba-csendőrökkel, a két havi elméleti oktatás befejeztével, a csendőrségi illetékszabályzat 74. §-ban megszabott tölténymennyiség lövetendő el